

Vergaderjaar 2021–2022

21 501-20

Europese Raad

28 676

NAVO

36 045

Situatie in de Oekraïne

Nr. 1796

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 maart 2022

Hierbij bieden wij u, mede namens de Minister-President, het verslag van de Europese Raad van 24 en 25 maart 2022 en de NAVO-Top van 24 maart 2022 aan.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren

VERSLAG VAN DE NAVO-TOP VAN 24 MAART EN DE EUROPESE RAAD VAN 24 EN 25 MAART 2022

Op donderdag 24 maart vond een extra NAVO-top plaats in Brussel, voorafgaand aan de Europese Raad (ER) van 24 en 25 maart.¹ De Minister-President nam deel aan beide bijeenkomsten. De Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie namen ook deel aan de NAVO top. Voorts maakt het kabinet graag gebruik van deze brief om terug te komen op een aantal toezeggingen uit het plenair debat over de Europese top van 23 maart jl. (Handelingen II 2021/22, nr. 63, debat over de Europese top van 24 en 25 maart 2022 en ingelaste NAVO-top van 24 maart 2022)

NAVO-top van 24 maart

Op 24 maart vond in Brussel een ingelaste NAVO-top plaats. De bijeenkomst stond geheel in het teken van de Russische inval in Oekraïne en was wederom een belangrijk signaal van Westerse eenheid en daadkracht. *En marge* van de bijeenkomst vonden verschillende bilaterale gesprekken plaats. Na afloop werd een gezamenlijke verklaring uitgegeven.

President Zelensky nam deel via een videoverbinding. Hij schetste een beeld van de humanitaire noodsituatie in Oekraïne, dankte bondgenoten voor de geleverde steun en riep hen op deze te intensiveren. Bondgenoten waren eensgezind in hun bereidheid om hun steun aan Oekraïne op humanitair, economisch en militair vlak voort te zetten. Ook zal de NAVO doorgaan met verdere praktische en politieke steun aan Oekraïne en kijken naar verdere ondersteuning op het vlak van cybersecurity en bescherming tegen chemische, biologische, radiologische en nucleaire dreiging.

De aanwezige regeringsleiders onderkenden allen de verslechterde veiligheidssituatie in Europa na de Russische inval. Dat vraagt om daadkracht, eenheid en een verdere versterking van de collectieve afschrikking en verdediging van de NAVO op de korte en lange termijn. Er was dan ook steun van de bondgenoten voor de tot nu toe door de NAVO ondernomen stappen. Bondgenoten kwamen voorts overeen om vier additionele multinationale *battle groups* in Bulgarije, Hongarije, Roemenië en Slowakije te ontplooiën en spraken steun uit voor een aanzienlijk versterkte langere termijn *posture* op de oostflank. Het Ministerie van Defensie onderzoekt op dit moment of Nederland kan deelnemen aan een multinationale *battle group* in Roemenië onder leiding van *framework nation* Frankrijk.

Bondgenoten spraken daarnaast over de noodzaak tot verdere ondersteuning van de weerbaarheid van NAVO-partners in de regio en spraken af hiervoor financiële middelen beschikbaar te stellen. Voorts kwam de noodzaak van een gezamenlijke visie op de toekomstige relatie met Rusland aan bod, waarover verder wordt gesproken tijdens de bijeenkomst van de NAVO-Ministers van Buitenlandse zaken op 6 en 7 april. Bondgenoten spraken ook af om voor de NAVO top in juni in Madrid aanvullende plannen in te dienen om aan te geven hoe bondgenoten versneld aan de eerdere financiële toezeggingen gaan voldoen, zoals ook is opgenomen in de verklaring die de regeringsleiders op 24 maart jl. uitbrachten.

Nederland verwelkomde het eensgezinde en vastberaden optreden van de NAVO tot dusver en benadrukte het belang van voortzetting van de samenwerking met EU-partners. Nederland onderstreepte het legitieme

¹ https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_193719.htm

recht op zelfverdediging van Oekraïne en gaf aan dat Nederland steun aan Kiev zou voortzetten. Ten slotte sprak Nederland steun uit voor de stappen ten behoeve van versterkte bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging. Nederland draagt hier reeds op verschillende manieren aan bij en staat klaar om verdere stappen te zetten voor de middellange en langere termijn. Conform de motie Brekelmans² werd ook gesproken over een gezamenlijke en krachtige respons op de eventuele inzet van chemische en biologische wapens door Rusland.

Met deze Kamerbrief informeert het kabinet u tevens dat de *Supreme Allied Commander Europe* (SACEUR) de bondgenoten heeft verzocht om het commando over schepen in de NAVO-vlootverbanden (*NATO Standing Naval Forces*) aan hem over te dragen. SACEUR heeft hier om verzocht om de veiligheid van het bondgenootschap te kunnen blijven garanderen. Nederland heeft, net als andere bondgenoten, ingestemd met het verzoek van SACEUR. Voor Nederland betreft het een amfibisch transportschip van de *Standing NATO Maritime Group 1* en een mijnenjager van de *Standing NATO Mine Countermeasures Group 1*. Met de overdracht heeft SACEUR het mandaat om in voorkomend geval te besluiten tot verplaatsing en inzet van de NAVO-vlootverbanden.

Europese Raad van 24 en 25 maart

De ER sprak over de veiligheidssituatie in Europa naar aanleiding van de Russische invasie in Oekraïne, energie, het Strategisch Kompas, economische aangelegenheden, de COVID-19-coördinatie, de EU-China top en de situatie in Bosnië en Herzegovina. De Minister-President nam deel aan deze ER. De voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel, had voor deze ER de Amerikaanse president Joe Biden uitgenodigd. Tevens was Volodymyr Zelensky, president van Oekraïne uitgenodigd om via videoverbinding de Raad toe te spreken. De voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel, is tijdens de ER, conform artikel 15 lid 5 VEU, herkozen voor een tweede periode van 2,5 jaar.

Russische invasie in Oekraïne

Na een korte uitwisseling met de voorzitter van het Europees Parlement, Roberta Metsola, besprak de ER de Russische invasie in Oekraïne. Na een interne bespreking schoof president Biden aan bij de ER voor een bespreking over trans-Atlantische samenwerking in de context van de Russische oorlog in Oekraïne. President Biden benoemde een sterke betrokkenheid bij de EU en waardeert de samenwerking. De VS zet in op sancties voor de langere termijn, dit vraagt grote eenheid en bereidheid meer te doen. President Biden vroeg daarnaast aandacht voor het belang van snelle Europese afbouw van Russisch gas en het ter verantwoording roepen van de verantwoordelijken voor de oorlogsmisdaden die nu plaatsvinden.

De ER veroordeelde de militaire agressie van Rusland in Oekraïne; er is sprake van grootschalige schending van het internationaal recht. Ze riepen Rusland op om per direct de aanvallen op burgerobjecten, waaronder ziekenhuizen en scholen, te beëindigen. In lijn met het internationale recht zullen de verantwoordelijken verantwoording moeten afleggen voor de gepleegde misdaden. Daarnaast eiste de ER dat Rusland onmiddellijk en onvoorwaardelijk een einde maakt aan de militaire agressie en al zijn troepen en militair materieel terug trekt van het grondgebied van Oekraïne.

² Kamerstuk 36 045, nr. 22

Ook benadrukte de ER dat de belegering van Marioepol en andere Oekraïense steden, waarbij humanitaire toegang wordt ontzegd, onacceptabel is. De ER riep Rusland op om veilige vluchtwegen mogelijk te maken, waarbij burgers vrije keuze hebben in hun bestemming, en humanitaire toegang te verlenen tot de belegerde steden in lijn met de verplichtingen onder het internationale humanitaire recht.

De ER benadrukte de Oekraïense bevolking niet in de steek te zullen laten. De ER bevestigde de Versailles verklaring³ waarin de regeringsleiders en staatshoofden de Europese aspiraties en de Europese keuze van Oekraïne, zoals verklaard in de associatieovereenkomst, hebben erkend. In dit verband, herhaalde de ER haar verzoek om een opinie van de Commissie. De EU en haar lidstaten zullen gecoördineerde politieke, financiële, materiële en humanitaire steun blijven verlenen aan Oekraïne. De EU heeft significante sancties aangenomen met een grootschalige impact op Rusland en Belarus en de staatshoofden en regeringsleiders zegden toe verdere gecoördineerde en robuuste sancties te onderzoeken. In dit kader riep de ER andere landen op zich bij deze sancties aan te sluiten en enige steun aan Rusland om sancties te ontwijken, te beëindigen.

De regeringsleiders en staatshoofden stonden ook stil bij de miljoenen Oekraïners die hebben moeten vluchten door de Russische militaire agressie. Via het tijdelijke beschermingsmechanisme zijn velen opgevangen in de EU. Hierbij werd het belang van aandacht voor de meest kwetsbaren en maatregelen om mensensmokkel tegen te gaan benadrukt, in lijn met motie Van der Graaf van 23 maart jl.⁴ De ER sprak erkenning uit voor de bestaande inzet om vluchtelingen te verwelkomen en roept op tot intensivering van de inspanningen waarbij de Commissie wordt verzocht deze te ondersteunen. Tevens werd opgeroepen spoedig de voorstellen voor steun aan lidstaten te voltooien om te waarborgen dat EU financiering voor de opvang van vluchtelingen kan worden gemobiliseerd. Daarnaast worden de lidstaten, met steun van de Commissie, gevraagd plannen te ontwikkelen om de middel- en lange termijn noden in kaart te brengen.

De regeringsleiders en staatshoofden bevestigden de inzet om Oekraïense toegang tot elektriciteit en gas veilig te stellen. De recente synchronisatie van het Oekraïense en Moldavische elektriciteitsnetwerk met dat van de EU is een zeer waardevolle ontwikkeling. Het is verder van belang dat de veiligheid van Oekraïense nucleaire installaties is gewaarborgd, onder andere met behulp van het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA).

Tevens stonden de regeringsleiders en staatshoofden stil bij de enorme verwoesting in Oekraïne, aangericht door de Russische militaire agressie. Ze benadrukten de blijvende Europese steun aan de Oekraïense overheid, zowel nu voor directe noden als, na beëindiging van de Russische aanval, bij de wederopbouw van een democratisch Oekraïne. Hiertoe zal de EU een solidariteitsfonds, het *Ukraine Solidarity Trust Fund*, oprichten waarbij internationale partners worden uitgenodigd deel te nemen, in lijn met motie Amhaouch van 23 maart jl.⁵ In dit licht riep de ER daarnaast op tot de organisatie van een internationale conferentie op een gepast moment, om financiering voor dit fonds te werven.

Tenslotte bevestigden de regeringsleiders en staatshoofden hun steun aan Moldavië.

³ 20220311-versailles-declaration-en.pdf (europa.eu)

⁴ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1786

⁵ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1768

Veiligheid en defensie

De ER bekrachtigde de recente aanname van het EU Strategisch Kompas door de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie. In het licht van de Russische agressie in Oekraïne, onderstreepte de ER de noodzaak en urgentie van een versterkt handelingsvermogen van de EU op het gebied van veiligheid en defensie. Verschillende lidstaten, waaronder Nederland, benadrukten hierbij het belang van nauwe samenhang met de NAVO. Nederland sprak hier ook steun uit voor het Strategisch Kompas. De Minister-President benadrukte dat er geen sprake is van de vorming van een Europees leger, conform de motie van het lid Van Houwelingen c.s.⁶

Daarnaast bespraken Europese regeringsleiders en staatshoofden de noodzaak van onderling gecoördineerde extra investeringen in defensiecapaciteiten en innovatieve technologieën. Op hun verzoek zal de Europese Commissie, in nauwe samenwerking met het Europese Defensie Agentschap, voor half mei komen met een analyse van de tekortkomingen op dit gebied en nadere voorstellen doen voor het versterken van de Europese defensie industrie en technologische basis. De ER verzocht tevens bestaande EU financieringsinstrumenten verder te versterken en de toegang tot private financiering voor de defensiesector te bevorderen, onder meer via de Europese Investeringsbank.

Energie

In navolging van de informele top in Versailles op 10 en 11 maart jl. en de Europese Raden in oktober en december vorig jaar heeft de ER wederom gesproken over energie, waarbij leveringszekerheid, energieprijzen en energieonafhankelijkheid centraal stonden. De discussie werd mede gevoerd op basis van een mededeling van de Europese Commissie van 22 maart jl. die een aantal oplossingsrichtingen bevat.⁷ De ER herbevestigde de ambitie, zoals opgenomen in de Verklaring van Versailles, om zo snel mogelijk de energieafhankelijkheid van Rusland af te bouwen. De ER ziet uit naar het omvattende plan dat de Commissie in nauwe samenwerking met de lidstaten hiertoe eind mei zal presenteren en waarin zij rekening zal houden met de nationale omstandigheden van lidstaten en hun energiemix.

Voor het kabinet is snelle besluitvorming over het Fit-for-55 pakket met behoud van ambitie de beste waarborg om dit doel te bereiken. Daarnaast is extra aandacht voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie en verdere diversificatie van energieleveranciers van belang; de grote verworvenheden van de werking van de Europese energiemarkt dienen behouden te blijven en de Europese energiemarkt dient verder verdiept te worden in de richting van een robuuste en volledig geïntegreerde klimaatneutrale energiemarkt. De ER onderschrijft dit en verzoekt de Commissie om mede op basis van de eindrapporten van ACER⁸ en ESMA⁹ in mei te komen met de noodzakelijke initiatieven om dit doel te bewerkstelligen.

Daarnaast heeft de ER gesproken over korte termijn initiatieven om de impact van hoge energieprijzen voor burgers en bedrijven te onderwerpen, mede n.a.v. de op 23 maart jl. door de Commissie gepresenteerde mededeling «Leveringszekerheid en betaalbare energieprijzen: opties voor

⁶ Kamerstuk 36 045, nr. 35

⁷ Communication on security of supply and affordable energy prices (europa.eu)

⁸ ACER's Preliminary Assessment of Europe's high energy prices and the current wholesale electricity market design.pdf (europa.eu)

⁹ esma70-445-7_preliminary_report_on_emission_allowances.pdf (europa.eu)

directe maatregelen en voorbereiding voor komende winter (COM(2022) 138 final)», zoals aangekondigd in de RePowerEU mededeling van 8 maart jl. Er waren in de discussie twee groepen lidstaten. Enkele lidstaten waren voorstander van het tijdelijk op vrij ingrijpende wijze interveniëren in de werking van de markten, door caps in te stellen op de prijs van (Russisch) gas, elektriciteit geproduceerd door gas of vergelijkbare maatregelen. Een andere groep lidstaten, waaronder Nederland, wezen op het belang van leveringszekerheid, de integriteit van de markt, de budgettaire lasten van dergelijke generieke maatregelen en de gevolgen voor de groene transitie. Zij wezen op de maatregelen in de bestaande toolbox, die lidstaten nationaal kunnen nemen om de gevolgen van de energieprijzen voor kwetsbare huishoudens te ondervangen, zoals het kabinet ook zelf heeft aangekondigd.

Er werd na een lange discussie tweeledig geconcludeerd. Enerzijds heeft de Commissie aangegeven in de huidige context van hoge elektriciteitsprijzen klaar te staan om te beoordelen of de tijdelijke noodmaatregelen (bijv. subsidies aan energieproducenten) die lidstaten willen nemen om de impact van de hoge gasprijzen op de elektriciteitsmarkt te beperken, verenigbaar zijn met de bepalingen van de verordening aangaande de gemeenschappelijke elektriciteitsmarkt¹⁰; de Commissie toetst daarbij of deze maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verlagen van prijzen en tegelijkertijd niet de handelscondities in de EU dermate beïnvloeden dat ze tegen het gemeenschappelijk belang ingaan. Daarbij wordt door de Commissie gekeken naar de mate van interconnectiviteit binnen de interne elektriciteitsmarkt van de betreffende lidstaat en de tijdelijkheid van de maatregelen. Anderzijds werd geconcludeerd dat lidstaten reeds de maatregelen uit de energieprijzen toolbox kunnen gebruiken om de impact van de energieprijzen te beperken. Lidstaten kunnen tevens gebruik maken van het verruimde tijdelijke crisis staatssteunraamwerk. De kosten van deze maatregelen kunnen ze bijv. financieren door middel van tijdelijke belastingen op overwinsten, waar gepast, aldus de Commissie. Daarnaast is afgesproken dat de Raad en de Commissie eerst in gesprek gaan met energie stakeholders om te bespreken of en hoe genoemde korte termijn opties die de Commissie had verzameld, waaronder over verdergaande maatregelen om in te grijpen op energiemarkten (energie vouchers, generieke belastingkortingen, een *single buyer* model voor energie, staatssteun, aanpassingen aan energiebelastingen, het beperken of moduleren van prijzen, contracten waarbij prijsverschillen tussen in- en verkoopprijzen worden afgedekt, etc.) bijdragen aan het verlagen van de gas- en elektriciteitsprijzen. Op basis hiervan zal de Commissie vervolgens komen met voorstellen hoe de hoge prijzen aan te pakken, waarbij de interne energiemarkt wordt gewaarborgd, er prikkels blijven bestaan voor de groene transitie, leveringszekerheid behouden blijft en er geen excessieve budgettaire lasten zijn.

Verder riep een aantal lidstaten op tot gemeenschappelijke inkoop van gas; enkele andere landen, waaronder Nederland benoemden het belang van meer coördinatie maar zonder verplichting tot gemeenschappelijke inkoop. Daarbij is er kort gesproken over het voorstel van de Commissie aangaande het vullen van de gasopslagen van 23 maart jl.¹¹ Nederland heeft de ambitie van het vullen van de gasopslagen richting komende winter ondersteund en hierbij gewezen op het uitwerken van een eerlijk systeem van kostendeling voor lidstaten met grote opslagen in vergelijking tot andere lidstaten met weinig tot geen opslagen. Er werd geconcludeerd dat het van groot belang is dat de gasopslagen in de Unie zo snel mogelijk gevuld worden. Hierbij dient wel rekening gehouden te

¹⁰ Verordening (EU) 2019/943

¹¹ COM(2022) 135 final

worden met reeds getroffen nationale voorbereidingsmaatregelen en de belangen van lidstaten met grote opslagen omwille van een eerlijke verdeling. Daartoe dienen de noodzakelijke solidariteit- en compensatiemechanismen te worden ingericht.

Ook zullen de lidstaten en de Commissie vrijwillig samenwerken om gas aan te schaffen, gebruikmakend van de collectieve politieke en marktmacht van de EU en de lidstaten. Deze optie zal ook openstaan voor de landen op de Westerse Balkan en de drie landen die een partnerschap met de Unie hebben (Oekraïne, Moldavië en Georgië). Een groot aantal lidstaten achtte het cruciaal deze mogelijkheid ook aan hen te bieden om de zeer gewenste onafhankelijkheid van Rusland in de regio verder vorm te kunnen geven.

Economische aangelegenheden

Wat betreft de economische thema's gaven de regeringsleiders opvolging aan de politieke verklaring die tijdens de informele bijeenkomst in Versailles is ondertekend. De ER riep op de economische basis van de Unie te versterken door strategische afhankelijkheden in de meest gevoelige gebieden (zoals grondstoffen, chips, gezondheid, digitaal en voedsel) te reduceren, een ambitieus en robuust handelsbeleid te voeren en investeringen te bevorderen. De ER erkende dat dertig jaar na de oprichting ervan, de interne markt één van de belangrijkste fundamenten blijft voor duurzame groei, het scheppen van banen, het versnellen van de groene en digitale transitie en voor het versterken van de veerkracht van de economie. Om ervoor te zorgen dat het potentieel van de interne markt ten volle wordt benut, drong de ER aan op een aantal acties, zoals strikte uitvoering en handhaving, en naleving van standaarden en mededingingsregels. De interne markt moet worden voltooid, met name op digitaal gebied en diensten. Knelpunten, ongerechtvaardigde belemmeringen en administratieve lasten moeten worden verwijderd. De Europese strategieën voor de industrie en het MKB moeten worden uitgevoerd en de positie van de EU als internationale normbepaler moet worden verstevigd. Verder is het van belang te zorgen voor betere onderlinge verbindingen tussen de ecosystemen van de lidstaten, en dat toeleveringsketens worden veiliggesteld en gediversifieerd. Daarnaast is het noodzakelijk om het functioneren van de interne markt te waarborgen, ook in tijden van crisis.

De ER stemde in met de beleidsprioriteiten van de jaarlijkse duurzame-groeianalyse en verzocht de lidstaten deze prioriteiten in hun nationale hervormingsprogramma's en stabiliteits- of convergentieprogramma's te verwerken. Tevens gaf de ER zijn goedkeuring aan de ontwerp-aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone.

De ER verzocht de Raad verder te werken aan de mededeling van de Commissie over stijgende voedselprijzen en mondiale voedselzekerheid, waarin zowel kortetermijnmaatregelen worden uiteengezet om de betaalbaarheid van levensmiddelen in de Europese Unie aan te pakken en landbouwers te helpen die met hoge productiekosten worden geconfronteerd, als maatregelen op middellange termijn worden ontvouwd ter ondersteuning van de transitie naar een duurzaam voedselsysteem. Verder verzocht de ER de Commissie om, in overleg met internationale partners, prioriteit te geven aan de werkzaamheden op het gebied van mondiale voedselzekerheid en de betaalbaarheid van levensmiddelen, met name door ondersteuning van voedselzekerheid en landbouw in Oekraïne en de meest kwetsbare en zwaarst getroffen derde landen. Deze multilaterale werkzaamheden moeten een efficiënte marktwerking waarborgen en lokale productie aanmoedigen om het risico op voedsel-

onzekerheid te verminderen. De integriteit van de voedselketens moet worden gehandhaafd.

COVID-19-coördinatie

De ER stond ook stil bij de stand van zaken van de COVID-19 pandemie, coördinatie van maatregelen en internationale samenwerking op het gebied van mondiale gezondheidsgovernance en solidariteit. Dit onder meer door – onder auspiciën van de Wereldgezondheidsorganisatie – te werken aan een toekomstig instrument om de preventie, paraatheid en aanpak van pandemieën te versterken. Ook werd de voortgang in de Wereldhandelsorganisatie verwelkomd op het terrein van intellectueel eigendom. De EU is in gesprek met India, Zuid-Afrika en de Verenigde Staten over een mogelijk compromis. Gezien dit compromis momenteel nog wordt besproken tussen de landen zal uw Kamer hier op een later moment over worden geïnformeerd.

Extern

EU-China

De ER blikte kort vooruit naar de EU-China top die zal plaatsvinden op 1 april 2022. De verwachting is dat de top voor een belangrijk deel in het teken zal staan van de oorlog in Oekraïne. De regeringsleiders concludeerden dat de top door EU-zijde moet worden aangegrepen om stevige boodschappen richting China af te geven dat het zijn internationale verantwoordelijkheden neemt en invloed aanwendt om Rusland zo snel mogelijk te bewegen tot een staakt het vuren. Het is ook in het directe belang van China dat het conflict in Oekraïne zo snel mogelijk wordt beëindigd.

Bosnië en Herzegovina

De ER sprak tevens over de voortdurende politieke crisis in Bosnië en Herzegovina en bekrachtigde in de conclusies opnieuw het EU-perspectief van het land. Daarnaast riep de ER de politieke leiders in het land op om zich in te zetten voor de hervorming van de Grondwet en de kieswet en de andere prioriteiten zoals benoemd in de Opinie van de Commissie. Nederland heeft tijdens de ER de zorgen over de voortdurende blokkade van de staatsinstellingen door het Bosnisch-Servisch leiderschap van de Republika Srpska opgebracht. Nederland heeft duidelijk gemaakt dat de retoriek en acties gericht op afscheiding zorgelijk zijn en de stabiliteit van Bosnië en Herzegovina als eenheidsstaat ondermijnen.

Toezeggingen plenair debat 23 maart

Het kabinet maakt graag gebruik van deze brief om terug te komen op een aantal toezeggingen uit het plenair debat over de Europese top van 23 maart jl.

Het toetsen van de effectiviteit van sancties voor het beëindigen van de oorlog

Het lid Koekoek vroeg in hoeverre we de effectiviteit van sancties kunnen toetsen aan het bredere doel van het beëindigen van de oorlog. Met de ongeëvenaard zware sancties tegen Rusland trekt de EU een heel duidelijke lijn dat deze grove schending van het internationaal recht onacceptabel is. Ook wordt met de sanctiemaatregelen druk uitgeoefend op Rusland en Belarus om tot een andere koers te komen. De effecten van de sancties, inclusief direct op het slagveld, moeten de komende tijd nog

uitkristalliseren. Desalniettemin is nu al duidelijk dat de impact groot is en de economische en technologische capaciteiten van Rusland enorm worden ingeperkt. Hierdoor wordt het veel moeilijker voor het Kremlin om de oorlog voort te zetten of uit te breiden. Bij het aannemen van sanctie-maatregelen geldt een aantal uitgangspunten, te weten dat ze niet escalerend werken, in samenspraak en coördinatie met bondgenoten worden genomen, en in lijn zijn met internationaal recht. Ook dienen ze gericht te zijn op de verantwoordelijken voor de oorlog en de bevolking zoveel mogelijk te ontzien en dient oog te worden gehouden voor de eigen belangen, zoals de leveringszekerheid van energie. De uitgangspunten van het Nederlands sanctiebeleid is met uw Kamer gedeeld middels de Kamerbrief van 8 februari jl.¹²

Betalingen Russisch graan

Ook vroeg het lid Koekoek of er zicht is op welke banken de betalingen van Russisch graan afhandelen, en of deze banken onder de SWIFT sancties vallen. Als onderdeel van het sanctiepakket tegen Rusland als gevolg van de inval in Oekraïne, zijn er zeven Russische banken uitgesloten van het betalingssysteem SWIFT. Uit een inventarisatie is gebleken dat van vier grote Russische banken actief in de wereldwijde graanexport, er twee zijn uitgesloten van het SWIFT systeem.

Delen informatie van gesanctioneerden met handhavers

Het lid Omtzigt vroeg naar de informatiedeling over gesanctioneerde personen tussen autoriteiten die toezicht houden op de (naleving van) sancties. De aangenomen sanctiemaatregelen in reactie op de Russische inval in Oekraïne zijn ongeëvenaard in omvang. De implementatie van dit sanctiepakket vergt een ongekende inzet. Een interdepartementale stuurgroep is in het leven geroepen om de naleving en handhaving waar nodig te verbeteren. Deze groep zal onder meer onderzoeken hoe de benodigde informatie-uitwisseling tussen de betrokken instanties, inclusief de belastingdienst, kan worden verzekerd. De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd.

Het verkrijgen van roebels buiten de Russische Centrale Bank

Ook vroeg het lid Omtzigt wat er nodig is om het verkrijgen van roebels voor de EU niet via de Russische Centrale Bank te laten lopen. Als gevolg van de sancties mogen Europese partijen geen transacties doen met de Russische Centrale Bank. Er zijn echter andere manieren voor hen om aan roebels te komen. Zo zijn er niet-gesanctioneerde banken in Rusland waar nog wel zaken mee kunnen worden gedaan. Ook zijn er banken buiten Rusland, inclusief in het Westen, die zelf nog roebels bezitten.

¹² Kamerstuk 21 501-02, nr. 2456